



# LILLA SKRÄPRAPPORTEN 2019

En viktig rapport för dig som är ung  
om nedskräpning i Sverige

från oss på Håll Sverige Rent

# OM HÅLL SVERIGE RENT

Skräpet finns överallt – i staden, i naturen och i havet. Håll Sverige Rent arbetar för att förebygga och motverka nedskräpningen. Vi samlar kunskap, driver opinion och tar fram konkreta verktyg och lösningar för att stoppa skräpet.

Rapporten är framtagen av Håll Sverige Rent 2019.  
Citera gärna, men ange källan.

Bilder: Håll Sverige Rent om inget annat anges.  
© Håll Sverige Rent 2019

Håll Sverige Rent, Rosterigränd 4, 117 61 Stockholm  
Tel: 08-505 263 00, E-post: [info@hsr.se](mailto:info@hsr.se)  
[www.hallsverigerent.se](http://www.hallsverigerent.se)  
Facebook och Instagram: [@hallsverigerent](https://www.instagram.com/hallsverigerent)

*Omslagsbild: Shutterstock*



# INNEHÅLL

## FÖRORD

|    |                                    |    |
|----|------------------------------------|----|
|    |                                    | 5  |
| 1. | <b>PLASTEN FINNS ÖVERALLT</b>      | 6  |
|    | Våra hav är fulla av plast         | 7  |
|    | Det finns olika sorters plast      | 9  |
| 2. | <b>ÅSIKTER OCH BETEENDEN</b>       | 10 |
|    | Vad tycker vuxna om skräp?         | 11 |
|    | Vad tycker barn och ungdomar?      | 12 |
|    | Varför skräpar vi ner?             | 13 |
| 3. | <b>FAKTA OM SKRÄP</b>              | 14 |
|    | Skräpet i Sverige                  | 15 |
|    | Skräpet i städer                   | 17 |
|    | Skräpet i parker                   | 18 |
|    | Skräpet i havet och på stränder    | 20 |
|    | Skräpet i naturen                  | 22 |
| 4. | <b>ÅTGÄRDER MOT SKRÄPET</b>        | 23 |
|    | Böter för nedskräpning             | 24 |
|    | Vad kan du göra åt skräpet?        | 25 |
| 5. | <b>INTERNATIONELL UTBLICK</b>      | 26 |
|    | Plastpåseförbud världen över       | 27 |
|    | Stora skräpområden i världshaven   | 27 |
|    | Turistskatt för att stoppa skräpet | 27 |
|    | Döda valar har plast i magen       | 27 |





## Förord

# ”TILLSAMMANS KAN VI STOPPA SKRÄPET”

Det kan kännas jobbigt att tänka på allt skräp som finns i havet, i städer och i naturen. Att djur skadar sig och dör av skräpet varje dag, och att stränder förvandlas till soptippar. Det går att stoppa, men att förändra vanor och attityder tar tid. Därför är det viktigt att börja nu innan det är för sent.

Det finns framförallt två saker som vi i Sverige måste göra. Det ena är att sluta skräpa ner. Det andra är att använda färre engångsartiklar som är gjorda av plast, till exempel sugrör och plastpåsar.

Det är ett väldigt slöseri med resurser att använda en produkt bara en gång för att sedan slänga den. Blir den dessutom till skräp i naturen tar det mycket lång tid innan den försvinner.

Det beslutas nu om flera nya lagar som ska leda till minskad nedskräpning och mindre användning av engångsplast. Många företag har börjat engagera sig i frågan och fler människor än någonsin ger sig ut för att plocka skräp. Och med det engagemang vi ser hos barn och ungdomar idag så finns det verkligen hopp om framtiden.

# 1. PLASTEN FINNS ÖVERALLT



## Våra hav är fulla av plast

Förpackningar, påsar, sugrör och massor av andra engångsartiklar i plast erbjuds överallt. De är billiga, lätta och praktiska föremål som förenklat vår vardag på många sätt. Men användandet av dessa har lett till att våra hav är fulla av plastskräp. Nu har EU fattat beslut om nya lagar som helt förbjuder användandet av vissa engångsartiklar i plast.

Plast började tillverkas och användas i stor skala under femtioalet och sedan dess har produktionen ökat i en väldig fart. Idag tillverkas mer än 400 miljoner ton plast i världen varje år.

Plast är ett praktiskt, billigt och funktionellt material. Den förpackar och skyddar vår mat, den är slag-tålig, formbar och väger lite. Men den snabbväxande konsumtionen av engångsartiklar i plast ställer till problem. Stora problem.

Tyvärn hamnar en del av dessa produkter i naturen – där det tar oerhört lång tid för dem att försvinna, om de någonsin gör det.



Illustration: Ira Hörling Rudal



## ”TRENDEN ATT ÄTA OCH DRICKA PÅ SPRÅNG ÄR STARK.”

Det är bland annat trenden att äta och dricka i farten som bidragit till nedskräpningen av haven. Nästan var femte person köper mat, dryck eller snacks på stan flera gånger i veckan. Under de senaste åren har de tre största hamburgerkedjorna i Sverige och många kaffekedjor ökat sin omsättning med flera procent.

Sex av tio säger att de slänger sin förpackning i närmaste papperskorg. Dock visar Håll Sverige Rents mätningar att en hel del förpackningar faktiskt hamnar utanför.

Men nu har EU reagerat. Alla länder som är med i EU behöver minska användandet av engångsplast. För vissa plastartiklar ställs det krav på märkning och design medan vissa andra blir helt förbjudna. Därför behöver vi utforska vilka nya material som kan användas istället.



Bild: Shutterstock





Bild: Shutterstock

## DET FINNS OLIKA SORTERS PLAST

**Traditionella plaster:** Denna sorts plast är den vanligaste och är gjord av fossila bränslen. Den tillverkas ofta för att hålla länge, vilket gör den mycket svårnedbrytbar när den hamnar ute i naturen.

**Återvunnen plast:** Detta är plast som återvunnits ur plast. Kvaliteten på återvunnen plast kan vara något sämre än på ny tillverkad plast och den kan dessutom innehålla andra ämnen som man inte vill ha där. Att återvinna plast är bra om man ser till hur naturens resurser används. Men återvunnen plast är lika dålig som all annan plast om den blir till skräp i naturen.

**Bioplaster:** Detta är ett samlingsbegrepp för biobaserade plaster och biologiskt nedbrytbara plaster.

**Biobaserade plaster:** Detta är plaster som är gjorda helt eller delvis av förnyelsebara råvaror istället för fossila råvaror. Biobaserad plast fungerar som ”vanlig” plast när den hamnar i naturen – den bryts inte ner. Dock är det många som tror det.

**Biologiskt nedbrytbar plast:** Detta är plast som är tillverkad så att den har kortare hållbarhet. Den kan vara tillverkad av både förnyelsebar och fossil råvara. Allt mer kritik riktas mot den här typen av plast, eftersom konsumenterna kan vilseledas att tro att den försvinner i naturen.

# 2. ÅSIKTER & BETEENDEN



Bild: Shutterstock

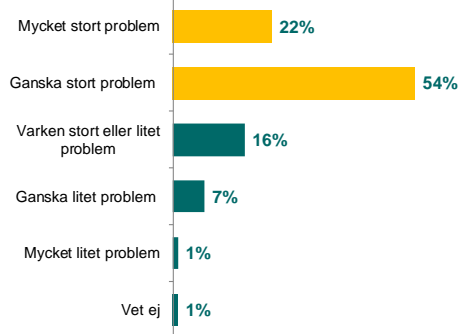
### Vad tycker vuxna om skräp?

Håll Sverige Rent har undersökt vad svenska folket faktiskt tycker om nedskräpningen i Sverige. De allra flesta tycker att det är fel att slänga skräp där det inte ska vara – vare sig det gäller i städer eller ute i naturen. Fler än hälften av alla vuxna skulle säga till om de såg någon annan skräpa ner.

Ändå skräpas det ner. Många uppfattar nedskräpningen som ett ökande problem. Hälften av den svenska befolkningen tycker att nedskräpningen har ökat de senaste tre åren. Tre av fyra vuxna tycker att nedskräpningen är ett problem och nio av tio tycker att det är viktigt att minska nedskräpningen.

## ”TRE AV FYRA VUXNA TYCKER ATT NEDSKRÄPNINGEN ÄR ETT PROBLEM.”

Generellt sett, i vilken utsträckning upplever du att nedskräpning är ett problem?



Håll Sverige Rent och Novus, 2018.



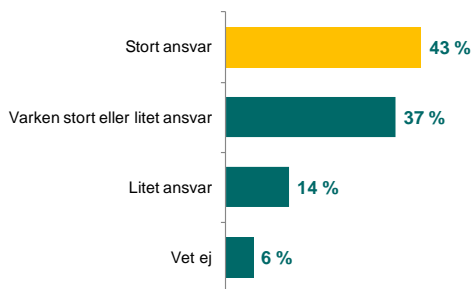
### Vad tycker barn och ungdomar?

Håll Sverige Rent har också undersökt attityder och beteenden hos barn och ungdomar mellan 8 och 17 år. Där kan vi se att det skiljer sig lite från de vuxna. Endast sex av tio tycker att nedskräpning är ett stort problem i Sverige. Tjejer i något större utsträckning än killar.

Fyra av tio barn och ungdomar känner ett stort ansvar för att själva minska nedskräpningen. Här kan man se skillnader i olika åldrar. Den mest engagerade gruppen är mellan 10 och 12 år. Yngre känner alltså större ansvar än äldre. Yngre svarar också i större utsträckning än äldre att de har plockat upp skräp eller sagt till om de sett någon annan skräpa ner.

**”FYRA AV TIO  
KÄNNER ETT STORT  
ANSVAR FÖR ATT  
SJÄLVA MINSKA  
NEDSKRÄPNINGEN.”**

### Hur stort eller litet ansvar känner du själv för att minska nedskräpning?



Håll Sverige Rent och Novus, 2018.



## Varför skräpar vi ner?

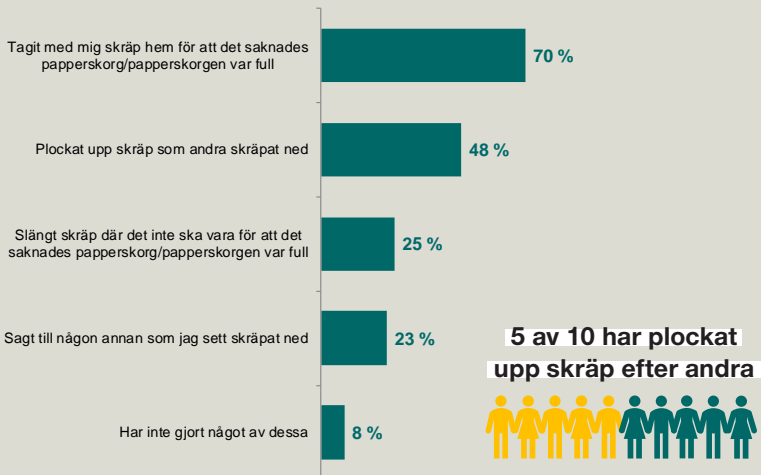
Trots att många tycker att det är fel att skräpa ner tar bekvämligheten över ibland. Finns det ingen papperskorg i närheten och förpackningen är kladdig eller luktar illa kan viljan att bli av med skräpet vara större än viljan att göra rätt.

Det finns också de som tänker att det ändå är någon annan som kommer att städa upp. Eller att det inte är någon som ser mig. Men vi vet att skräp föder skräp. Om det redan är skräpig på en plats är risken större att någon annan också skräpar ner där. Därför är det viktigt att vi hjälps åt att hålla Sverige rent.



Bild: Shutterstock

### Fråga till barn och ungdomar ålder 8–17 år: Har du under det senaste året gjort något av dessa saker?



Håll Sverige Rent och Novus, 2018.

# 3. FAKTA OM SKRÄP

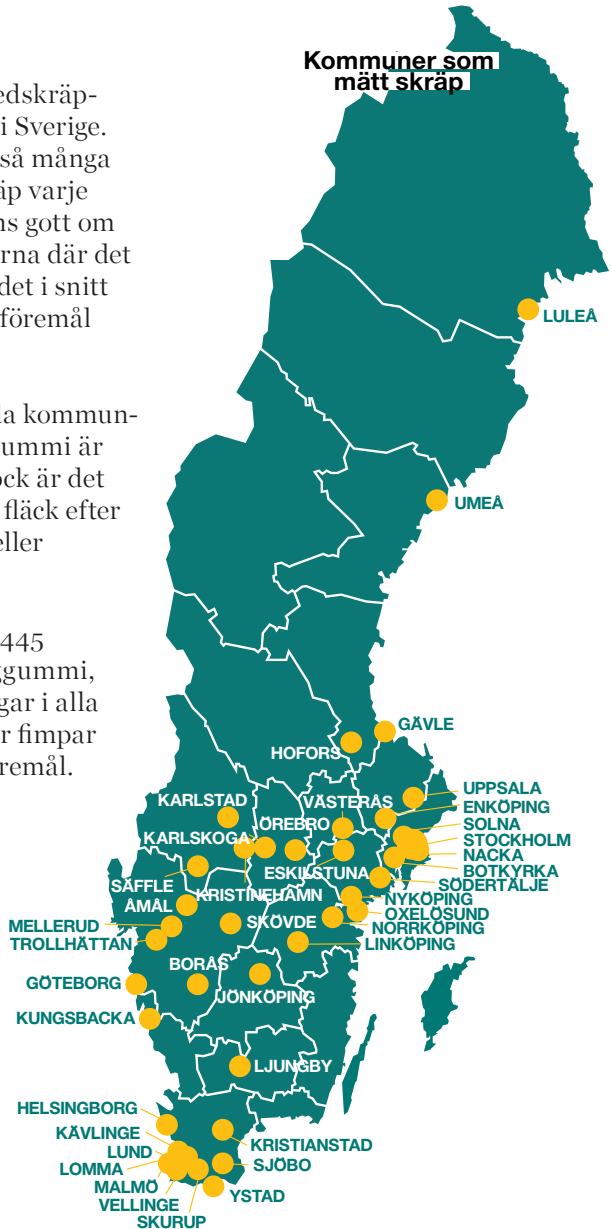


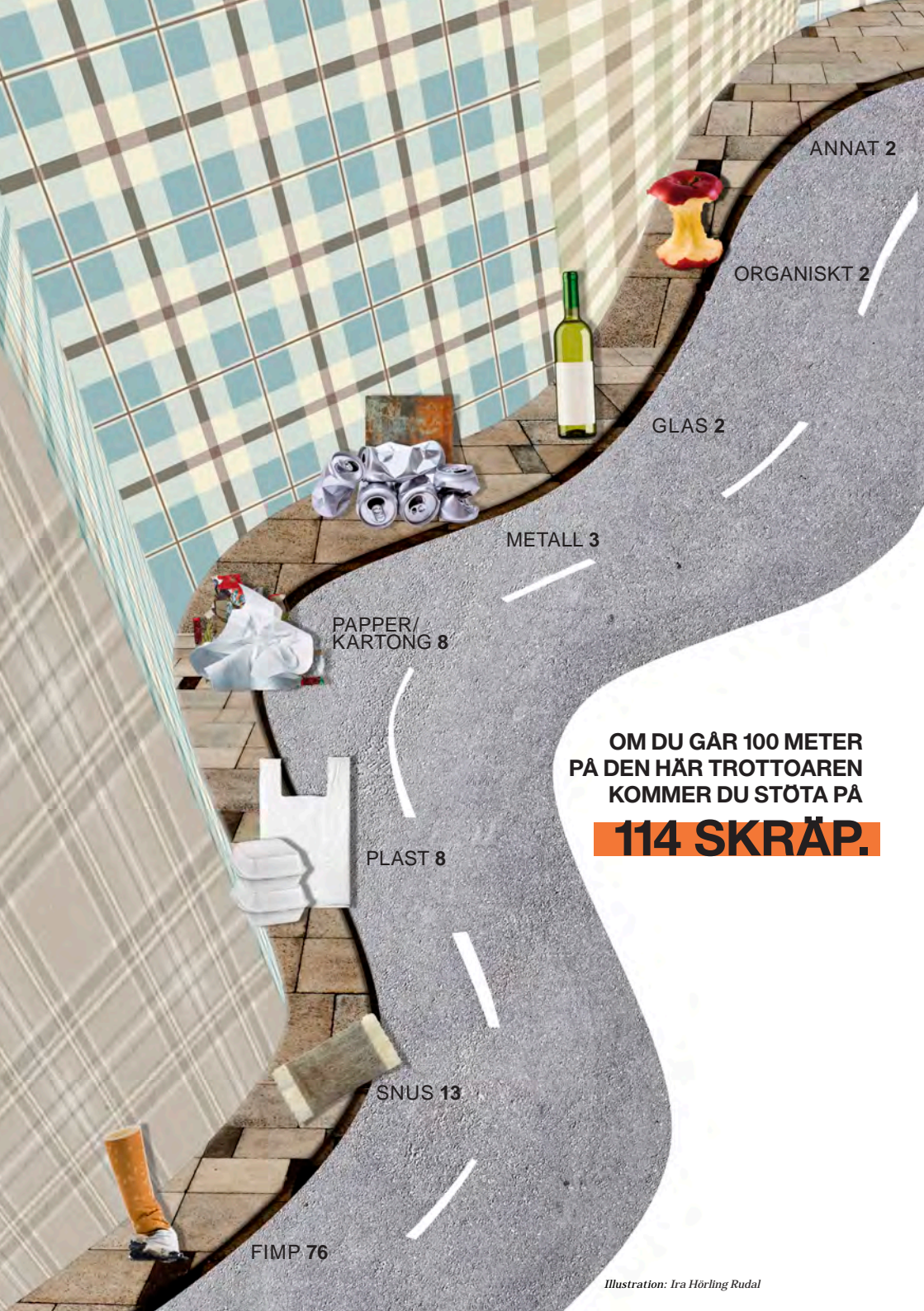
## Skräpet i Sverige

Det är svårt att säga om nedskräpningen ökar eller minskar i Sverige. Detta eftersom det inte är så många kommuner som mäter skräp varje år. Det vi vet är att det finns gott om skräp därute. I en av städerna där det gjordes en mätning fanns det i snitt så mycket som 15,72 skräpföremål per tio kvadratmeter.

Det vanligaste skräpet i alla kommunmätningar är fimpar. Tuggummi är också ett vanligt skräp. Dock är det svårt att veta om det är en fläck efter ett "gammalt" tuggummi eller ett nytt.

Sammanlagt räknades 89 445 skräpföremål, förutom tuggummi, vid kommunernas mätningar i alla miljöer. Nästan 60 000 var fimpar och runt 7 000 var plastföremål.





ANNAT 2

ORGANISKT 2

GLAS 2

METALL 3

PAPPER/  
KARTONG 8

PLAST 8

SNUS 13

FIMP 76

OM DU GÅR 100 METER  
PÅ DEN HÄR TROTTOAREN  
KOMMER DU STÖTA PÅ

**114 SKRÄP.**





## Skräpet i städer

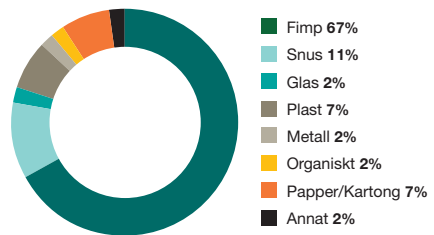
För att få en uppfattning om hur många skräpföremål som ligger ute på gator och torg enligt mätningarna kan du föreställa dig att du går på en två meter bred och 100 meter lång trottoar. I snitt kommer du att stöta på 114 skräp totalt.

Totalt står skräp från tobaksrelaterade produkter för nästan 80% av skräpet i de större tätorterna. Om fimpar och snus inte räknas med är det plast och papper/kartong som är de största skräpkategorierna.

Om vi tittar närmare på plast utgörs den största andelen av kategorin ”Plast övrigt”, vilket är plast som inte går att identifiera eller som inte har en egen kategori i protokollet. På andra plats finns förpackningar från godis, snacks och glass följt av mat- och dryckesförpackningar. Även i fraktionen ”Papper” hamnar förpackningar från godis, glass och snacks på andra plats, näst efter ”Övrigt”-kategorin. Ett vanligt skräp är förpackningar från mat och dryck som inhandlats på snabbmatställen.



## Skräpsorter i större tätorter 2018



Håll Sverige Rent och Statisticon, 2018.



Illustration: Ira Hörbling Rudal

## Skräpet i parker

Snittet för de tio parker som mätte skräp år 2018 var 3,58 skräpföremål per tio kvadratmeter. Skillnaden är dock mycket stor mellan de olika parkerna. Det allra vanligaste skräpet är liksom i övriga miljöer fimparna. Näst vanligast är plastskräp följt av föremål av papper och kartong.

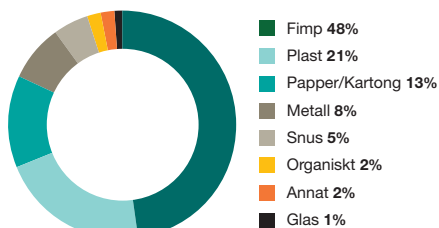
För att förstå hur mycket skräp det handlar om har vi räknat om snittet och tänkt oss att vi lägger ut skräpet på en yta som motsvarar en fotbollsplan. Då kan man förenklat säga att det skulle ligga 2 555 skräpföremål på planen, förutom alla tuggummin.

Om vi tar bort fimpar och snus från siffrorna står plasten för den allra största delen av skräpet i parkerna.

Plasten från förpackningar kommer till exempel från de picknickar som hålls i parkerna.

Om vi tittar närmare på fördelningen av skräpföremål inom plastkategorin är det "Övrigt" som är det vanligaste skräpet, följt av förpackningar från godis, snacks och glass.

## Skräpsorter i parker 2018



Håll Sverige Rent och Statisticon, 2018.



## Fimpen är skräpets värsting!

Varje år slängs runt 1 miljard fimpar på gator och torg runt om i Sverige, har vi på Håll Sverige Rent räknat ut. Men tyvärr är fimpen ett undantag från den nedskräpningsbot som finns i Sverige. Det är alltså förbjudet att slänga fimpen, men man får inte böter. Det är tvärtemot vad vi svenskar tycker. Hela 93 % tycker nämligen att de personer som slänger fimpar på marken ska kunna bötfällas. Men nu har EU fattat beslut om producentansvar för fimparna.

Totalt står tobaksrelaterade produkter för nästan 80 procent av skräpet i större tätorter. Cigarettfiltret består till stor del av en slags plast, cellulosaacetat. Precis som annan plast blir den till mikroplast om den hamnar ute i naturen. De fimpar som slängs utomhus varje år innehåller sammanlagt 108 ton plast – som hamnar i vår natur. Fimparna som ligger och skräpar på gator och torg åker lätt ner i dagvattenbrunnar och sedan vidare ut i havet.





Bild: Shutterstock

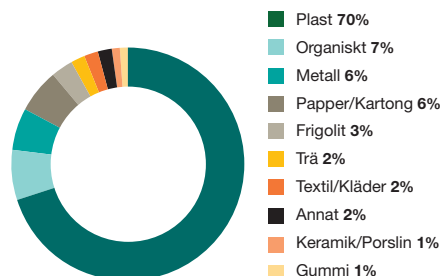
### Skräpet i havet och på stränder

I våra hav flyter mer än 150 miljoner ton plast runt. Och det bara fylls på. Varje år ökar mängden plast i haven med mellan 5 och 13 miljoner ton, och det mesta kommer från land via vattendrag och vindar.

Plasten i havsmiljön finns överallt. Vid ytan, längs kuster, på havsbotten och i djur. Förutom att plasten kan skada vattenlevande djur, genom att de trasslar in sig eller tror plasten är mat, innehåller den dessutom kemikalier som kan vara skadliga för miljön. Och plast som hamnar i havet försvinner inte på mycket lång tid.

Runt 40 procent av all plast som tillverkas används till engångsförpackningar, som också ligger högt på listorna över det vanligaste skräpet i havet.

### Skräp på stränder längs med Kattegatt, Öresund och Östersjön





## De vanligaste kategorierna av skräp på stränder längs Kattegatt, Öresund och Östersjön 2018.

### 10-i-topp



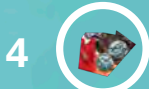
**1**  
**Plast: Fimpar med filter**



**2**  
**Övrig plast/ plastfragment**



**3**  
**Snus**



**4**  
**Plast: Godis- och glasspapper samt snabbmatsförpackningar**



**5**  
**Plastbestick och sugrör**



**6**  
**Papper inkl. tidningar och tidskrifter**



**7**  
**Plastpåsar**



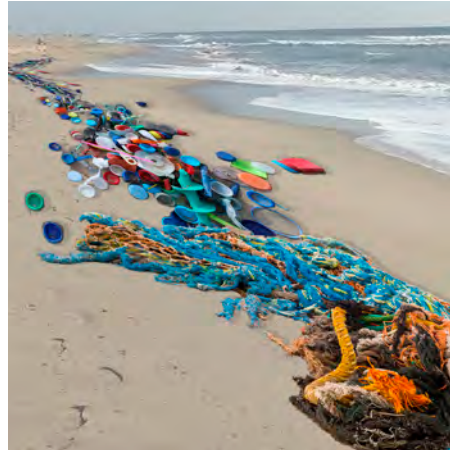
**8**  
**Metall: Kapsyler, lock och burkringar**



**9**  
**Plast: Kapsyler och flasklock**



**10**  
**Plast: Rep**



Att mäta skräp på stränder är ett sätt att bedöma nedskräpningen av våra hav. Vi vet att mycket av det skräp som finns i havet kommer från landbaserade källor. Det allra vanligaste skräpet som hittas i våra skräpmätningar är föremål tillverkade av plast. På tio-i-topp listan över skräpkategorier som hittats är sju gjorda av plastmaterial. Det stämmer väl med den globala bilden av att skräpet på stränder och i havet är gjort av plastmaterial.

Det flesta kategorierna som hittas på stränderna är konsumentrelaterat. Det vill säga skräp som människor lämnat efter sig. Det vanligaste plastskräpet på stränderna år 2018 var fimpar med filter, följt av kategorin "Övrig plast". Det är plastskräp som inte går att identifiera. Just kategorin övrig plast bedöms vara ett mycket farligt skräp för det marina djurlivet, eftersom små plastbitar lätt kan misstas för mat.



## Skräpet i naturen

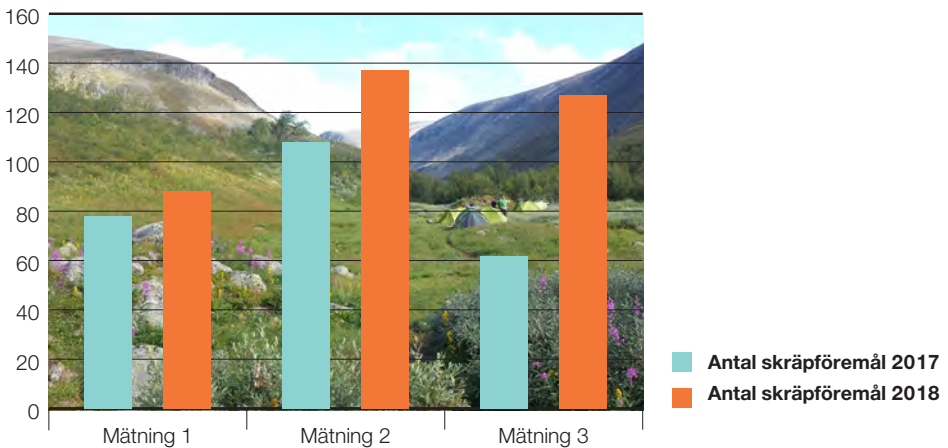
Det finns dåligt med statistik kring skräpet i naturen. Håll Sverige Rent tror dock att den ökande naturturismen leder till att mer och mer skräp hamnar i naturen. En skräpmätning som genomförts tillsammans med Svenska Turistföreningen vid Storulvåns fjällstation i Jämtland ger stöd åt detta. Skräpmätningen gjordes vid tre tillfällen 2017 och vid tre tillfällen 2018 längs en sträcka på drygt en kilometer.

**”ÖKANDE NATUR-  
TURISM LEDER TILL ATT  
MER OCH MER SKRÄP  
HAMNAR I NATUREN.”**

De vanligaste skräpföremålen var snus följt av förpackningar från godis, snacks och glass. En möjlig förklaring till att snus toppar listan kan vara att människor inte vet om att portionssnuset innehåller plast, utan att de tror att snusprillan försvinner i naturen.

Än så länge upplever inte de som Håll Sverige Rent frågat att nedskräpningen i fjällen är ett stort problem – men det finns skräp där ute. Mängden skräp ökar med antalet besökare och blir oftast högre under sommarsäsongen. Det är också mer skräp i tätortsnära natur och i de områden i fjällen där det vistas mycket människor.

**Skräpföremål på leden nära Storulvåns fjällstation**



# 4. ÅTGÄRDER MOT SKRÄPET

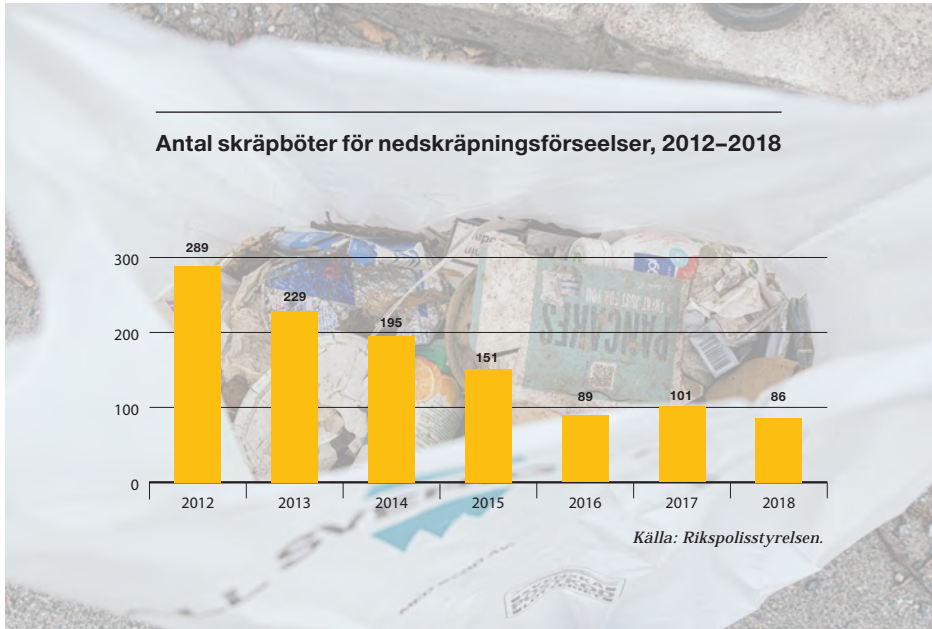


## Böter för nedskräpning

I juli 2011 fick polisen möjlighet att skriva ut böter för nedskräpning, då den nya lagstiftningen kring nedskräpningsförseelse trädde i kraft. Men boten används sällan, och den långsiktiga trenden har hittills visat att allt färre blir bötfällda för nedskräpning. Under 2011 skrevs 261 böter ut, och året därpå (2012) skrevs 289 böter ut i hela landet. Förra året (2018) skrevs 86 böter ut. Det är det lägsta antalet böter sedan införandet 2011.

Den som till exempel lämnar kvar engångsgrillar, plastflaskor eller matförpackningar kan få betala 800 kronor i böter. Det är även olagligt att kasta cigarettfimpar och tuggummin på marken. Men för dessa delas det inte ut någon böter.

Den som skräpar ner riktigt ordentligt kan få ännu högre böter eller till och med fängelse. Det gäller till exempel om man ställer gamla bilar, möbler eller tv-apparater där de inte ska vara.







## VAD KAN DU GÖRA ÅT SKRÄPET?

### Var ett föredöme för andra

Visa andra vad som är rätt att göra genom att slänga ditt skräp på rätt ställe. Du kan också plocka upp skräp som du ser ligga på marken.

### Ta med ditt skräp hem

Ta med dig en påse för skräp när du är utomhus så att du kan ta hand om ditt skräp om det inte skulle finnas en papperskorg i närheten.

### Påverka dem du känner

Berätta för alla du känner varför det är så dåligt att skräpa ner. Ju mer människor vet, desto mindre är risken att de skräpar ner.

### Påverka politiker

Alla kan skriva medborgarförslag och lämna in till politikerna. Har du bra idéer som du tror kan leda till minskad nedskräpning? Kontakta dem som bestämmer i din kommun och ta reda på hur du ska gå tillväga.

### Minimera användandet av engångsplast

Undvik att använda sånt som bara är gjort för att användas en gång. Till exempel kan du låta bli sugrör, plastlock och plastbestick.

### Ta med en egen kasse till affären

Se till att du har med dig en kasse när du går och handlar så att du inte behöver köpa en ny varje gång.

# 5. INTER- NATIONELL UTBLICK



Bild: Shutterstock

### **Plastpåseförbud världen över**

Minst 27 länder i Afrika, nio länder i Asien och åtta länder i Central- och Sydamerika har infört eller är på väg att införa nationella förbud eller avgifter för exempelvis plastpåsar. På många ställen har det införts lokala förbud istället. Med all säkerhet kommer fler länder och regioner att agera för att minska sin plastanvändning.

### **Stora skräpområden i världshaven**

Eftersom upp till 70 procent av plasten i havet tros sjunka och stanna kvar på havsbotten är det inte lätt att se samlingar av skräp från ytan. Men nyligen har forskare identifierat två möjliga skräpområden till. Ett område i Guinea-bukten på Afrikas västkust och ett i östra Sibiriska havet.

### **Turistskatt för att stoppa skräpet**

Bali har stora problem med nedskräpning. Förutom förbud mot engångsplast har myndigheterna nu föreslagit en skatt för utländska turister, för att på så sätt hjälpa till att motverka nedskräpning.

### **Döda valar har plast i magen**

En död kaskelottval spolades i land med sex kilo plast i magen – 115 plastmuggar, 25 plastpåsar och två par flippflopp. Valen hittades i den indonesiska nationalparken Wakatobi, på ön Sulawesi. En tid senare spolades ännu en val upp på land i Filippinerna – med 40 kilo skräp i magen. Valarna har förmodligen dött av svält på grund av allt plastinnehåll i magen som gjort att näringsrik mat inte fått plats.

I Lilla Skräpprapporten 2019 har Håll Sverige Rent samlat statistik och fakta kring nedskräpning på land och till havs. Syftet är att berätta om nedskräpningens omfattning, effekter och var skräpet kommer ifrån.

